

Den övervintrade

Fritänkaren

Nr. 192 Januari 2011

Nittonde årgångens andra nummer.

Innehåll i detta nummer:

Franz Liszts symfonier	2
Bland julens många filmer	3
Ahasverus minnen, del 102: <i>Sir Francis Bacon</i>	9
Kalender, januari 2011	12
Åtterresan, del 7 : <i>Nya vänner i Athen</i>	12
Katastrofresan, del 4: <i>Nederlaget fortsätter</i>	14
Rekordresan, del 11: <i>Paradoxen</i>	15
Resan till Phuktar, del 13 : <i>Johannes bekännelse</i>	16
Nya lektioner i Zanskar, del 23: <i>Farväl till bergen</i>	18

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på 8 år.

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).
IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 6.1.2011

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 214

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Franz Liszts symfonier

Franz Liszt slog igenom som pianist med sin överlägsna teknik som lade hela Paris för hans fötter redan som sextonåring. Denna överlägsenhet som pianist, som ingen annan kunde tävla med honom i, blev dock både hans livs triumf och stora dilemma, då han aldrig slapp rollen av att vara denna överlägsna romantiska och sköna salongsgudomlighet som fick alla damer att svimma så snart han rörde en tangent och vem som helst av dem på fall.

Ett liknande dilemma blev den kanadensiske pianisten Glenn Goulds, sin tids mest överlägsne Bachtolkare på piano med fullständigt halsbrytande nyskapande tolkningar av ett slag som ingen vågat sig på tidigare, som lade hela Sovjetunionen för hans fötter, när han utan reklamkampanj och den minsta publicitet fyllde konserthuset där var han än uppträdde 1957, när han bara var 25 år gammal och i mitten på sin levnadsbana. Han växte in i rollen av överlägsen excentrisk pianovirtuos utan jämlike och växte aldrig ur den. Just det var även Franz Liszts dilemma.

Att fastna i sig själv är väl det mest fatala en skapande människa kan råka ut för, då han därmed inte längre kan utveckla sig och expandera, då all energi och koncentration måste gå åt till att leva upp till den erövrade rollen, liksom en världserövrare får mycket mer och tyngre att göra med att behålla sina erövringar än vad den entusiastiska energi kostade varmed han tillgodogjorde sig dem. Både Franz Liszt och Glenn Gould fann sig fångade i fällan av sin egen ryktbarhet och den världsroll den givit dem, och båda gick gradvis under i neuroser som följde därav. Dock klarade sig Franz Liszt bättre, dels då han hade bättre kropps-konstitution och hade både bättre hjärta och omdöme, medan Glenn Gould förföll till kronisk hypokondri som han dumt nog försökte bota med mediciner. Där klickade omdömet, han slutade utvecklas och dog vid endast 50 år.

Franz Liszt hade lyckligtvis från början en hjärtegod och utåtriktad generös läggning. Han bjöd frikostigt på sig själv i alla väder, vilket karriärer inom musiken som Bedrich Smetana och Edvard Grieg är vackra och bestående bevis på, som knappast blivit någonting utan Franz Liszts hjälp.

En följd av världsryktbarheten är en tryckande ensamhet, som uppstår av att alla visar en sådan respekt, att de inte vågar behandla en som en jämlike. I stället för att som tröst för sin ensamhet sjukligt koncentrera sig på sin kropp, vilken dödsfälla Glenn Gould frivilligt vandrade in i, koncentrerade sig Franz Liszt på andras kroppar, enkannerligen kvinnors. Ingen vet hur många älskarinnor Franz Liszt hade under sin långa karriär, men de torde ha varit ett intressant antal, till deras krets hörde även exotiska berömdheter som den beryktade kurtisanen och scenartisten Lola Montez, som till sina många män räknade även kung Ludvig I av Bayern, vilket kostade den monarken hans krona, och ännu vid hög ålder tilldrog sig den fromt katolske abbe Liszt skandalskribenternas uppmärksamhet med att inte dra sig för att i biktstolen känna på sina yngre kvinnliga biktbarns ömmare kroppsdelar i akt och mening att erövra dessa.

Detta var ju i och för sig sundare och mera sympatiskt än att som Glenn Gould hänge sig åt frosseri i inbillade sjukdomar och i ett groteskt medicinerande självmedlidande, men liksom i Glenn Goulds fall innebar dessa svagheter ett negativt inflytande på dessa geniens musik. Glenn Gould krympte sin egen repertoar konsekvent mer och mer för varje år utan att någonsin mer studera in något nytt, sedan han en gång för alla lämnat konsertscenen redan i trettioårsåldern, vilket faktiskt även Franz Liszt gjorde av oförklarlig anledning, medan dock Franz Liszt krampaktigt försökte förnya sig. Han anses vara mer än någon annan en representant för 'programmusiken' under 1800-talet, ett begrepp som Hector Berlioz initierade med sina uvertyrer utan operor, som alltid berättade någonting i symfonisk form, ur vilken genre föddes 'den symfoniska dikten', som Liszt anses ha skapat, ehuru nog faktiskt César Franck kan ha varit före honom inom den branschen – deras första symfoniska dikter kom till ungefär samtidigt, båda ovetande om den andra. Emellertid gick Franz Liszt längre och gjorde hela symfonier av

symfoniska dikter. Dessa är två, 'Faustsymfonin' och 'Dantesymfonin' komponerade in på varandra 1854-57 då Liszt närmade sig medelåldern. Faustsymfonin var först men bättre på efter Dantesymfonin.

En annan svårartad konsekvens av det komplex som det överlägsna pianovirtuoset förde med sig var, att Liszts symfoniska musik måste färgas av hans pianovirtuositet. Liszts symfoniska musik består därför mest av krusiduller och väldigt litet material. Detta är nästan pinsamt uppenbart i hans båda programmatiska symfonier.

Båda består av tre satser vardera, där varje sats är som en symfonisk dikt för sig. Båda avslutas dock av en ansats till ett högre strävande genom serena körfinaler. I Faustsymfonin är det de avslutande raderna i Goethes Faust med '*das ewig-weibliche*' och allt det där som får avsluta symfonin i himmelen, medan i Dantesymfonin det hela självklart avslutas i paradiset med ett ljuvt 'Magnificat', alltså inte Dantes ord utan en mera liturgiskt solenn text. I båda fallen är det dock det kvinnliga som är poängen.

Utom i de ungerska rapsodierna, sex i orkesterform och omkring 15 för piano, som är oöverträffade i sitt slag och alltid går hem hos varje publik, är Franz Liszts musikspråk svårt och introvert. Det är ett ständigt självsökeri som aldrig möter annat än nya problem. Detta är särskilt markant i hans sista period, när han bara gjorde sakral musik som ingen kunde begripa sig på och som var så abstrakt att den inte ens längre lät som musik – den är så långt före sin tid, att den inte passar i någon tid. Olivier Messiaen var åtminstone konsekvent modernistisk och *skulle* låta illa, men Franz Liszt är varken eller, han är för tonal för att vara modernistisk och för abstrakt för att kunna kallas rent tonal, och därtill saknar han formsinne totalt, vilket knappast förenklar saken. Hans musik ligger någonstans mellan Wagner och Mahler utan att vara släkt med någondera. Det mesta av hans musik hamnar därför i *limbo* och framförs sällan.

Faustsymfonin tillägnades Hector Berlioz, och Dantesymfonin tillägnades Wagner. Dantesymfonin är den bättre och intressantare, den är mera dramatisk, och i synnerhet första satsen är fascinerande i sitt ös av bullrande infernalisk extravagans – detta är det mest virtuosa Liszt har komponerat. Även de andra satserna, hur tråkiga de än är, är bättre här än i Faustsymfonin, som lider av oändliga transportsträckor av uteblivna problemlösningar. Båda symfonierna är ju tydligt förankrade i fascinationen av det infernaliska; liksom i alla Faustkompositioner från operor till symfoniska dikter är det Mefistofeles som dominerar med sin demoniska briljans, och i Dantesymfonin, liksom i Dantes eget verk, slår helvetet ledigt ut nåde skärselden och paradiset, som Liszt på Wagners uppmaning inte ens vågar sig på en närmare skildring av. Likväl står sig Liszts demoni slätt mot både Berlioz' och andras och ter sig närmast naiv i jämförelse med till exempel både Mozarts och Beethovens betydligt mera imponerande fallenhet för sådant.

Dock är Franz Liszts symfonier inte ointressanta, och tvivelsutan lär man få höra mycket av dem under det kommande året, då Franz Liszt fyller 200 år sent i oktober.

Bland julens många filmer

Som vanligt erbjöds under helgerna ett rikligt urval av bästa kvalitet, där det tyvärr ofta infann sig det dilemman, att man tvingades välja bland trumfäss på olika kanaler, då dessa sändes samtidigt. Detta är lika pinsamt som dubbelbokningar.

Dock erbjöds ett sällsynt tillfälle att få återuppleva en av alla tiders främsta musikfilmer på bio, nämligen det franska mästerverket "Alla världens morgnar", "*Tous les matins du monde*", om den franske 1600-talsmästaren på viola da gamba, Marin Marais, och hans förhållande till sin lärare, mestaren Sainte-Colombe, som mest satt i instängd ett skjul i sin trädgård för att där få spela för sig själv.

Filmen är unik genom sin utsägliga intimitet, den kommer musikens innersta väsen så nära att man nästan känner sig som en inkräktare inför de scener man överväldigas av att få bevittna, medan samtidigt dess smärta hade varit outhärdlig, om inte musiken lindrat den.

Mästaren Sainte-Colombe förlorar sin fru och stänger därefter in sig i sitt skjul i trädgården för att trösta sig och, som det visar sig, spela för henne. Han förlorar helt kontakten med yttervärlden, tills den unge Marin Marais kommer till honom från hovet och ber om att få ta lektioner för honom i viola da gamba. Mästaren vägrar acceptera honom, men hans båda döttrar övertalar honom att ändå tolerera den unge gynnaren och ge honom en chans. (Han spelas av Guillaume Dépardieu, medan den mogne och äldre Marin Marais spelas av fadern Gérard Dépardieu, vilket han gör med den äran. Guillaume Dépardieu dog nyligen efter ett kort och utsvävande liv.) Den unge mannen gör sig hemmastadd på mästarens gods och inte bara stjäla lektioner av äldsta dottern utan även hennes mödom med mera, vilket får fatala konsekvenser, medan han samtidigt tjuvlyssnar utanför mästarens skjul för att stjäla de lektioner mästaren inte velat ge honom frivilligt. Naturligtvis uppdagas detta, och mästaren ber den unge mannen aldrig mer komma tillbaka. Han beger sig till Paris och gör där karriär vid hovet, medan han vållat obotlig skada i den gamle mästarens hus – dottern får missfall och dör. Därmed är filmen inte slut, utan bjuder på en hjärtekrossande final i det att mästaren Sainte-Colombe och uslingen Marin Marais, som stulit hans musik, ändå försonas genom att mästaren av nåd äntligen ger den unge hovmusikern hans första lektion.

Filmen är inte bara förtrollande vackert gjord alltigenom, den är konsekvent självbehärskad till fulländning, den är ett stilistiskt underverk, man får det intrycket att varje skådespelare gör sitt livs roll i denna film, allt är äkta och gripande intill det outhärdliga. Mera musikaliskt övertygande och troget kan det inte bli på film, och ändå är medlen så innerligt enkla – bara några viola da gamba.

Detta var den första film som *Fritänkaren* utsåg till årets bästa film i sin första årgång 1992, och det var glädjande att få se den med lika gränslös behållning igen 18 år senare.

Även televisionsrepertoarens bästa film under julhelgerna var en musikfilm, den oerhörda *"A Chorus Line"* regisserad av Richard Attenborough efter Gandhifilmen, som vi också såg – som bleknade inför detta virtuosprov för en regissör.

Hela filmen utspelas inom samma tid som filmen tar att visas och handlar bara om uttagningen av åtta dansare, fyra par, bland ett tjugotal kandidater inför ett shownummer på Broadway. Impressarion, som styr det hela, spelas av Michael Douglas, som brukar excellera i osympatiska och ofta bittra roller, vilket han gör här mer än någonsin. Proceduren kompliceras av att en före detta flamma till honom dyker upp och vill vara med och formligen tvingar sig på scenen för att få delta i uttagningen, då hon till varje pris vill ha ett jobb. Det är inte den enda komplikationen. Varje individuellt liv bland dessa tjugotal dansare fokuseras och förs fram i rampljuset på mycket olika sätt, det ena mer fascinerande än det andra. Störande element förekommer naturligtvis, som i alla showsammanhang, det görs återblickar, pinsamma minnen fördunklar nuet och för det på avvägar, men alla dessa konstnärsöden knyts skickligt samman i den stora enhetshandlingen, som är förvånande dramatisk, då allt händer nu och inom den mycket snäva ramen för teaterscenen. Tempot är högt från början till slut, understundom är det svårt att hänga med i svängarna, dansen och musiken piskar obönhörligt handlingen och dansarna vidare, tragedier utspelas, men hoppet och entusiasmen är total från början till slut hos alla – utom hos impressarion, som har den svåraste uppgiften av alla – att tvingas gallra ut de flesta. Det hela är en så imponerande film, att man ser fram emot att få se om den, för att få ta del av dess enorma detaljrikedom än en gång med alla dessa unga fångslände öden, som alla brinner för skönheten, dansen och konsten och dess förbrännande dagsländepoesi, där blott en stunds skönhet på scen är värd att satsa mer än livet för.

En annan bedårande musikfilm var *"August Rush"* om en liten pojke utan identitet som växer upp på ett barnhem och visar sig vara ett musikaliskt underbarn. Han rymmer från hemmet och tas om hand av en gatumusikant spelad av Robin Williams, som lär honom allt om gatumusiken. Hans enastående sätt att hantera gitarren tilldrar sig folks uppmärksamhet, och ganska snart tjänar Robin Williams förmögenheter på honom. Samtidigt utspelar sig dramat om pojkens föräldrar, som naturligtvis är musiker båda två men av mycket skilda slag. Hon är seriös cellist och uppträder tillsammans med symfoniorkestrar i större konsertsammanhang, medan han (spelad av Jonathan Rhys Davis i en av sina sällsynt sympatiska roller) är en rocksångare men inte helt oäven som sådan. De möts av en slump, det blir barn, men då hon är hårt hållen av sin far ser denne till att barnet smusslas ut från sjukhuset och placeras på barnhem under ett annat namn men han låter dottern förstå att hon fått missfall, allt för att rädda dotterns karriär. Som en sann moder kan hon naturligtvis aldrig acceptera detta, hon känner med sig att hennes barn fortfarande är närvarande i hennes liv, samtidigt berövas hon naturligtvis möjlighet till kontakt med rockmusikern, men vändpunkten inträder när pojken en dag upptäcks och ges stipendium för att studera vid Juillardakademin, New Yorks och Amerikas bästa skola för yrkesmusiker. Pojken stormtrivs där, Robin Williams försöker återerövra honom men misslyckas, och så får han möjlighet att delta i Juillardaskolans årliga examenskonsert med en egen komposition...

Det märks att det är en kvinnlig regissör som ligger bakom gestaltningen av denna noggrant uttänkta julsaga med musiken som huvudperson, vilket föranleder extrem känslighet hela vägen, men hon lyckas med uppgiften, och även om tempot är mycket långsamt förlorar filmen aldrig känslan av äkthet – allt detta skulle faktiskt kunna äga rum inom ramen för den musikvärld, som lyder under helt andra och högre lagar än den värld vi kallar verklig.

En annan lika imponerande och övertygande film i all sin verklighetsfrämmande verklighet men av ett helt annat slag är Robert De Niros *"The Good Shepherd"*, på svenska kallad *"Den inre kretsen"*, en film om CIA från andra världskrigets förspel till Cubakrisen 1961, den havererade invasionen vid Grisbukten, det allvarligaste bakslaget för president Kennedys administration och i CIA:s historia, som resulterade i en omfattande omstrukturering.

"Den inre kretsen" är ett slags exklusivt ordenssällskap kallat *"Skull and Bones"* som ser som sin särskilda uppgift att fostra och skydda elitjänstemän åt den amerikanska regeringen. En av dessa är Matt Damon som blir perfekt som sådan, han ler inte en gång genom hela filmen, medan han dock får bevittna åtskilligt som skulle avskräcka vem som helst från att vilja fortsätta en sådan tjänstgöring. "Opålitliga" tjänstemän avpolleteras och lönnmördas, spioner som stämplats som tvivelaktiga torteras så långt att de begår självmord för att sedan visa sig ha varit fullständigt lojala, och naturligtvis blir Matt Damons "lyckliga" äktenskap med ingen mindre än skönheten Angelina Jolie lidande – äktenskapet är från början påtvingat, och båda bedrar varandra, medan sonen kommer i kläm och blir offer för den svåraste tragedin genom fadern/agentens jobb, fastän just sonen är den enda han verkligen älskar i sitt liv.

Det hela börjar med Grisbuktsfiaskot, en utredningskommission tillsätts för att utreda vad som gick fel, hur Castro kunde få veta var amerikanerna skulle landstiga, och så rullas Matt Damons hela liv tillbaka till tiden före kriget. Filmen är starkt tillbakahållen hela vägen, Robert De Niro spelar själv en av CIA:s många desillusionerade och förpinta tjänstemän och fullkomnar bilden av CIA som allt annat än något glamourjobb, och den stränga återhållsamheten framhäver den ohyggliga verklighet som CIA är genom sin uppgift att på order förstöra oskyldiga människors liv. Det är en grym men imponerande film genom sin konsekvent återhållsamma men skoningslöst avslöjande realism, som inte väjer för något.

Ännu mera dokumentär var filmen om Churchill – ”ära och nederlag”, med Brendan Gleeson i huvudrollen. Märkvärdigt nog har aldrig någon som spelat Churchill på film, och de är många, hur olika honom de än har varit, någonsin misslyckats med sin roll. Karaktären måste vara en tacksam karaktär att få göra. Här skildras hans svåra krigsår med Chamberlains avgång som inledning till hans upphöjelse, hur han klarade kriget, och hur han förlorade valet efter kriget, vilket var helt och hållet hans eget fel, då han inte ville lyssna på sin kloka hustru, utan lät sin klumpiga sida framträda i valdebatten, vilket fick väljarna att dra öronen åt sig och föredra Attlee, som omgående satte i gång med att demontera imperiet, medan Churchill inte längre hade någon talan i sina varningar för Järnridåns uppkomst, liksom han inte heller haft någon talan när han på 30-talet från början varnade för Hitler... Som alla Churchillfilmer är även denna synnerligen sevärd – en grotesk man som alltid hade rätt.

Filmen om Marie Antoinette med Kirsten Dunst i huvudrollen som drottningen från hennes utlämnande åt fransmännen av sin moder kejsarinnan Maria Theresia (spelad av Marianne Faithful!) tills fransmännen krävde hennes entledigande från Versailles försöker också vara dokumentär men är ganska ensidig, då egentligen bara hennes lyxtillvaro skildras. Framför allt är filmen stillös, då musiken är illa vald: modern rockmusik, när en film som denna rätteligen borde kräva endast Mozart. Situationen förbättras inte av att Kirsten Dunst pratar amerikanska, medan hela hovet för övrigt talar god brittisk engelska. Filmen är inte dålig, framför allt bjuder den på en färgprakt och bankettfest för ögat hela vägen, men det är typiskt en sådan film man bara ser en gång och aldrig vill se om, då den helt saknar djup. Marie Antoinettes intressanta historia börjar ju just där filmen slutar.

Desto djupare var i stället filmatiseringen av årets nobelpristagare i litteratur Mario Vargas Llosas roman ”Diktatorn” om den diktator på Dominikanska Republiken som störtades efter Castro 1961. Filmen handlar om diktatorns mångåriga närmaste minister och hans levnadsvillkor som diktatorns närmaste man med förbud mot att ifrågasätta diktatorn på något sätt vad han än gjorde med dödshot som alternativ. När ministern tvingas tjäna som hallick åt diktatorn med dottern som offer går det för långt, ministern vågar äntligen protestera, och han förlorar allt inklusive dottern, som själv väljer att ta avstånd från sin far. Hon spelas av Isabella Rossellini, en om möjligt ännu styvare skådespelerska än sin moder Ingrid Bergman, och denna roll är som klippt och skuren för henne. Efter många års frivillig landsflykt återbesöker hon Santo Domingo för att träffa sin slagdrabbade far en sista gång innan han dör. Samtidigt rullas hela bakgrundshistorien upp, och diktatorn själv spelas mästerligt av en annars okänd skådespelare med skakande psykologi i skildringen av en extremt ensam man med absolut makt som inte kan behärska sig själv och inte längre kan hållas ansvarig för vad han gör – han är helt förstörd av sin egen karriärs själsliga dödsfälla och har förlorat både själ och mänsklighet – kvar finns bara det rent animaliska. Det är en skakande film om politik och hur den fördärvar människors liv medan de själva förlorar kontrollen över sina öden fastän de tagit på sig absolut makt – och Vargas Llosas bok lär vara ännu bättre.

En annan dokumentär skildring på allra högsta nivå var Stephen Frears’ skildring av ”*The Queen*” med Helen Mirren i huvudrollen som drottning Elizabeth II av England under den traumatiska krisen efter prinsessan Dianas plötsligt olycksaliga död. Hon firar oförglömliga triumfer i denna tolkning av en levande ikons oerhört smärtsamma krishantering, som hon till varje pris måste dölja chockerna av, och skildringen är helt övertygande, inte minst av prins Philips tölpaktighet i sammanhanget och prins Charles sympatiska försök till att försona sig med prinsessans minne, vars olycka han med all rätt

kände sig medskyldig och medansvarig för; men Helen Mirrens verkliga partner i filmen är Michael Sheen som nybliven premiärminister Tony Blair, som fick denna inrikespolitiska kris att hantera som sin första prövning på Downing Street, vilken man kan förstå att han upplevde som väl magstark. Filmen skildrar dag för dag hur drottningen och premiärministern gemensamt klarade krisen under en imponerande mognadsprocess för premiärministerns del och smärtsamma förödmjukelser för drottningens del, vilka hon bar med den äran – sällan har Helen Mirren uttryckt så mycket med så små medel.

”*Croupier*” var en extremt spännande film om casinonattlivet i London med Clive Owen som misslyckad författare som skrotar sina kreativa ambitioner för att i stället ta jobb som croupier – för att skaffa bättre stoff till en ny roman. Till reglerna för yrket hör, att man absolut inte får beblanda sig med kvinnliga besökare vid roulettebordet, varför det naturligtvis blir just det han gör, med mycket äventyrliga konsekvenser, då han bland annat blandas in i ett insiderjobb där själva casinot är målet för en stöldkupp. Filmen ger en fascinerande bild av en värld som inte alla frivilligt besöker, miljöåtergivningen är hundraprocentigt äkta, och Clive Owen tar ut sin roll ordentligt. Spänningen blir understundom olidlig och utsätts ständigt för nya nervpirrande överraskningar, tills plötsligt det hela slår över i tragedi, utan att detta varit någons avsikt. En fantastisk plan slår fel men blir ändå genomförd – med det som resultat, att författaren, som uppsökte roulettebordet för att skaffa stoff till en bok, visserligen skrev boken men fastnade för gott vid roulettebordet. Här gick mer än bara själen förlorad, och sin enda fortsatta kontakt med sin själ fann han i rouletten. Det är en fantastisk thrillerhistoria som bjuder på en stark dos drastisk erfarenhet.

Lika realistisk var verklighetsskildringen ”*Bernard and Doris*” om miljardärskan Doris Duke, sin tids rikaste kvinna i USA, hela förmögenheten ärvd, och hennes förhållande till sin butler Bernard Lafferty spelad av Ralph Fiennes, som har en särskild talang för bisarra roller. Filmen påminner något om Joseph Loseys klassiska ”*Betjänten*” från 1962 med James Fox och Dirk Bogarde som hans betjänt som småningom tar över sin herres liv. Det gör även Ralph Fiennes med Susan Sarandon, som spelar Doris Duke med överdådig glans, men hon tappar aldrig greppet. I början är det hon som är alkoholiserad medan han försöker balansera henne, men det är han som dukar under för alkoholen medan hon aldrig tappar stilen och heller aldrig förtroendet för sin dekadente betjänt, som, när han utan hennes vetskap konsumerat hela hennes sherryförråd (100 flaskor) utom större delen av resten av hennes vinkällare, måste läggas in på torken. När han kommer ut igen återfår han hennes förtroende och förlorar det aldrig mer. När hon dör blir han hennes testamentsexekutör med betroddheten att få förvalta alla hennes fonder, vilket är ett helt imperium. Han överlevde henne med bara tre år men lär ha skött sina plikter under de sista åren oklanderligt och med osviklig trohet mot hennes minne. Det är en sann historia.

En mera uppsluppen komedi var ”*Min bäste väns bröllop*” med Julia Roberts i toppform som inbjuds till sin bäste (manlige) väns bröllop utan att denne anar att hon har för bestämd avsikt att bräda bruden och återvinna honom för sin egen räkning. Hon skyr inga medel. Lyckligtvis har hon dock ett samvete i form av en god vän, kollegan Rupert Everett, som är homosexuell och därför helt tillförlitlig i sammanhanget som neutral och opartisk rådgivare, och det är han som vinner henne till slut, när alla hennes försök att sabotera sin bäste väns bröllop bara haft motsatt effekt mot den avsedda. Det är en mycket spirituellt och lärorik komedi med många intressanta turer, som tycks avslöja ödets intressanta mekanik i vändandet av onda avsikter till en sorts bumerangeffekt som bara drabbar deras upphovsman, i det här fallet en kvinna, till stor uppbyggelse för alla och kanske särskilt just för Julia Roberts.

Nyårsafton bjöd dessutom på Chaplins "Moderna tider" som ju aldrig kan ses för många gånger, då den är så rik på underfundigheter och detaljer, att man varje gång upplever något nytt och icke desto mindre skrattar ihjäl sig på nytt även åt sådant som man bäst kommer ihåg. Roligare kan det inte bli.

Till alla dessa filmer bör även tilläggas rekommendationen av de båda klassiska serier som TV tagit upp på olika kanaler under julen, främst filmatiseringen i åtta avsnitt av Charles Dickens "Lilla Dorrit" (8 timmar), som aldrig gjorts som serie förut och endast en gång som film, men med lika ypperligt resultat som "Bleak House" för några sedan; samt den enastående dramatiska filmatiseringen i fyra delar av Ken Folletts "*The Pillars of the Earth*", på svenska "Svärdet och spiran", om de första katedralbyggena i England under stormarnas, kaosets och inbördeskrigens tid på 1100-talet, när England stod utan regent mellan Henrik I och Henrik II.

För några år sedan gjordes även en uppföljare till den mycket framgångsrika TV-filmatiseringen av Marion Zimmer Bradleys "*The Mists of Avalon*", "Avalons dimmor" om Arthursagan sedd från ett keltiskt-feministiskt perspektiv, som ständigt visas på nytt i lika uppskattade repriserna, med en tysk regissör, som för 6 år sedan också vågat sig på "Nibelungens ring" med inte lika gott resultat, mest på grund av att sagostoffet där är mera tveksamt. Siegfrieds eller Sigurds Fafnesbanes karaktär har alltid vållat problem, då hans agerande måste få honom att framstå som något mellan en knöl och en idiot, och detaljerna i sagan om Nibelungarna har aldrig kunnat göras trovärdiga, allra minst av Wagner, som i stället fläskat på desto mera med musik, vilket inte kunnat göra historien mindre absurd. Uli Edel har dock gjort ett behjärtansvärt försök i den riktningen, miniserien (endast 4 timmar) är sevärd, och om man fortsätter i den riktningen kanske man en dag äntligen kan få fason på detta drama, som måste ha någon verklighetsbakgrund, som tyvärr drunknat och försvunnit i betydligt mera förvirrande fantasteri- och spekulatioinstöcken än Avalons dimmor.

Så kommer vi då till den sedvanliga utkorningen av årets bästa filmer. Då dessa som vanligt var ett antal blir det särskilt svårt att vara rättvis, men några framträder med självklarhet framom många andra. Vissa uppenbart självklara, som till exempel Polanskis "*The Ghost Writer*", Facebookfilmen "*The Social Network*" och Margaretha von Trotts suveräna film om Hildegard von Bingen, "*Vision*", hamnade dock inte hos oss bland de fem bästa. På femte plats hamnade i stället den sydkoreanska mycket udda filmen "*Himalaya*" om en koreansk affärsmans missionsresa till en by i Nepals övre Himalayaregioner för att framföra ett dödsbud, en oerhörd film i sin absoluta enkelhet med gastkramande stämning hela vägen – en mycket ovanlig film nästan utan dialog, där den överväldigande starka ingrediensen i stället var allt det som inte sades men som kändes desto mera – allt det outtalade, allt det som var för starkt för att kunna uttryckas. Detta var en film att alltid återvända till och att aldrig kunna glömma.

På fjärde plats placerar vi den spanska "*Agora*" om Hypatia i Alexandria med Rachel Weisz i huvudrollen, en film av Alejandro Amenábar som alltid kommer att förbli aktuell och med hisnande kameraåkningar ut i världsrymden, med dokumentation av ett kvinnoöde som aldrig får glömmas men ständigt måste påminnas om på nytt, då hon genom sin martyrdöd för kristna fanatikernas intolerans tog steget direkt ut i odödlig tidlöshet, vilket Amenábar fångat mera verklighetstroget på film än vad som var möjligt enligt källorna.

På tredje plats placerar vi årets trumfäss på biofronten, den mycket omdiskuterade och redan kultförklarade "*Avatar*" om hela miljöproblematiken och människans monstrositet som fördärvlig inkräktare och våldtäktsman på naturens balans. Filmen går inte att bortse från eller att skjuta åt sidan. Man kommer inte förbi den. Den är och förblir nödvändig med hela sitt problemkomplex och är därtill en sagolikt väl filmad

historia med oöverträffat fotografi i filmhistoriens kanske hittills mest halsbrytande actionsscener; men framför allt är det en bra historia utan några psykologiska svaghetspunkter.

Som årets nästbästa film måste vi framhålla den mycket udda belgiska kriminalthrillern "Mördare utan minne", på flamländska "*Der Zaak Alzheimers*", egentligen alltså "Alzheimerfallet". I all sin mörka förtvylade tragik måste den erkännas som en oändligt gripande film i skildringen av en gammal yrkesmördare som fått nog och börjar mörda sina egna arbetsgivare och konsekvent vandrar linan ut, med den påföljd att han dör som filmens enda hederliga människa. Det är en psykologiskt skarpsinnig samhällsskildring med en oerhört klart utmejslad och väl formulerad mänsklighet och känslighet som överträffar det mesta – de flesta thrillers är i jämförelse totalt omänskliga, medan denna måste betecknas som en av de mänskligt allra intressantaste.

Många kan finna det överraskande att vi på första plats sätter en film av Martin Scorsese, som aldrig hört till våra favoriter, hur skicklig han än är, men "*Shutter Island*" med Leonardo Di Caprio i huvudrollen, som heller aldrig hört till våra favoriter, var ändå en så pass starkt omtumlande film i sin överväldigande psykologiska mångfald, att vi måste sätta den som nummer ett. Den är så rik på detaljer och infall, dess psykologiska labyrint är så finurligt uttänkt, att man måste sätta den över alla andra. Scorseses mycket återhållsamma regi gav filmen en ytterligare dimension av övertygande pregnans, medan vem som helst annars med detta filmmaterial gärna hade tagit ut svängarna till rejäla skräckeffekter. Hitchcock själv hade beundrat denna film, där trots alla illusioner och orimligheter, mysterier och förvirrande omständigheter allting ändå hänger logiskt samman i en förfärlig mänsklig tragedi om hur lätt det är att lura sig själv och hur svårt det är att acceptera när man gjort det, varför man så lätt fastnar i att ha gjort det.

Abasverus minnen, del 102: Sir Francis Bacon.

Boken väckte inte någon större uppmärksamhet när den kom ut och var en ganska medioker försäljare till en början, och den allmänna meningen var mest den att någon lyckats samla tillsammans alla de bästa elisabetanska pjäserna. Ingen lyfte på ögonbrynen inför det kuriösa i att alla dessa förträffliga pjäser tillskrevs en enda person, och alla de som känt honom och mycket väl visste att han aldrig kunnat skriva så bra teg noga om saken. Jag var en av de få som bara inte kunde svälja detta reklamtrick, som därtill gjordes övertydligt genom alla Ben Jonsons upphöjande till skyarna av denna "svan från Avon". Var han medveten om att svanar är stumma och på sin höjd kan fräsa?

Den som troligen visste allt om saken var Francis Bacon, som nyligen kommit i onåd hos den småaktige kungen, vars gunstling den odräglige Buckingham, senare mördad, sett till att få sin huvudrival om makten på fall. När Francis Bacon 1618 utnämndes till landets högsta styresman efter kungen var det en oerhörd ställning han innehade under tre år, väl underbyggd av 30 års erfarenhet av regeringen, landets högsta styresmäns alla hemliga tricks och kontakter och parlamentet, som han alltid suttit med i och passionerat deltagit i. Alla hade alltid litat på honom, och han hade alltid haft rätt, i synnerhet i sina varningar till Essex och sitt avståndstagande från honom. När han kunnat hade han försökt hjälpa vänner i nöd, främst Oxford och Raleigh, men i regel misslyckats enär kungamakten blockerade allt. Detta blev även hans eget fall.

Anklagelsen för mutor var egentligen löjlig. Ingen tog den på allvar utom kungen. Alla i höga befattningar tog emot gåvor av folket, som alltid öst sådana över överheten med makt över deras liv för att stå sig väl med den, och aldrig hade gåvor vägrats. Hade det i Bacons fall handlat om förskingring hade det varit en annan sak, men det gjorde det

inte. Buckingham angav Bacon för korruption så att han kunde förskingra själv – tillsammans med kungen. Så enkelt var det.

När jag träffade Bacon var han en ensam och bruten man med en alldeles för ung hustru som redan börjat bedra honom med hans närmaste trotjänare. Jag fick genast associationer till konung Lear, men Bacon hade utnyttjat sitt fall till att vinna tid för sitt arbete, och om det var något han kunde så var det arbeta. Han hade arbetat hårt i hela sitt liv för statens väl och för det ruinerats av staten, det vill säga av kungen. Det var hans livs stora och enda katastrof, men den gav honom tid till att arbeta desto mera. När jag såg honom fick jag genast misstanken att det var han som låg bakom Shakespeareboken. Ben Jonson hade tagit ansvar för utgivningen, men Ben Jonson hade arbetat för Bacon.

”Det är inte många som besöker mig i dessa dagar, och jag har inte många vänner kvar. Vad kan jag göra för er? Vem är ni?”

”Jag var på min tid kollega med John Dee, och vi respekterade varandra som de enda kvalificerade fackmännen inom vårt område. Jag besöker er angående publikationen av den volym som går under namnet Shakespeare. Det är något som inte stämmer med den.”

Jag såg genast att jag vidrört en öm punkt. ”Har ni funnit oegentligheter? Den har gått genom censuren.”

”Ja, Ben Jonson var chef för den kungliga censuren, men ett antal av dess pjäser var tidigare förbjudna, medan Ben Jonson var er sekreterare.”

”Vart vill ni komma?”

”Alla spår leder till er, Sir Francis. Ni vet något om denna publikation som ni inte vill låta komma ut. Alla som kände Will Shakespeare vet att han omöjligt kan ha skrivit alla dessa verk. Han var en skicklig men hänsynslös affärsman, och sådant rimmar dåligt med hög poesi. Han var en teateragent och skådespelare som nästan alltid stod på scen. Ingen har sett honom skriva annat än räkningar. Och alla Ben Jonsons och hans kumpaners lovprisningar av en stum svan från Avon luktar väl starkt av ren marknadsföring.”

Francis beslöt att taktiskt retirera. ”Ni har rätt, min vän,” sade han, ”det är inte bara ett mysterium förknippat med denna volym utan alltför många, och ju mindre sagt om dem, desto bättre. När kungen kom ner från Skottland för att beklåda sitt ämbete var en av mina första böner till honom att visa nåd mot dolda poeter. Han nonchalerade detta som så mycket annat och visade tyvärr en tydlig aversion mot allt vad den elisabetanska kulturen gav oss, i synnerhet dess diktare. Han lät ju till och med avrätta Raleigh.”

”Med er medverkan.”

”Jag gjorde vad jag kunde för honom men tvingades medverka.”

”Var det någonsin mer än en?”

”Vad menar ni?”

”Dolda poeter.”

”Alla vi diktare som stod i förbindelse med hovet måste hålla oss dolda som diktare, för att skydda alla de våra om vi skulle hamna i onåd, vilket man i regel alltid gör förr eller senare om man står i förbindelse med ett hov – det får man räkna med. Philip Sidney angav tonen. Han skrev aldrig sitt namn under någon dikt han skrivit, han menade att poesi skulle tillhöra alla när den väl var skriven, och Sir Walter Raleigh följde konsekvent samma exempel.” Han tvekade. ”Tänker ni på någon särskild?”

”Christopher Marlowe.”

”Han dog för 25 år sedan.”

”Gjorde han? Drottningen såg till att hans död blev officiell för att puritanerna och den engelska inkvisitionen under ärkebiskop Whitgift, som hade skäl att betrakta Marlowe som en förrädare mot kyrkan, skulle lämna honom i fred. Han försvann som identitet under en anonym gravsten i en olokalisierbar massgrav, men en scenkonstnär kan konsten att byta identitet.”

”Vad vet ni?”

”Ingenting, men jag vill gärna förelägga er ett tänkbart fall. Jag tror ni vet mera, men ni måste inte medge något. Dock tror jag inte heller ni kan förneka något.”

”Sjung ut.”

”Marlowe var teolog som upptäcktes av ärkebiskopen av Canterbury, där han gick i katedralskolan, och skickades per stipendium till Cambridge för att utbildas inom kyrkan. Där kom han i kontakt med fritänkare som Oxford, Raleigh, ni själv, astronomen Harriot och andra heretiker med kurs mot ateism, som Marlowe småningom omfattade och blev omvänd från kyrkan till teatern, för vilken han utvecklade det elisabetanska dramat. I och med dramat ’Edward II’ var formen fullkomnad, som var helt hans egen. Ensemblesamverkan, det lysande språket, den klara formen, allt var hans eget, men fast han försvann upphörde inte pjäserna. Jag upplevde samma form och språk några år efter hans död som då gick under namnet Shakespeare. Jag tror att Marlowe är den dolda poet som ni bad kungen ge en chans i hans förlorade identitet.”

Nu log Sir Francis. ”Min käre vän, Marlowe gjorde bort sig totalt. Han höll en offentlig ateistisk föreläsning. Han skrev anonyma pamfletter mot kyrkan. Han hävdade att Moses och Jesus var bedragare. Han umgicks med det värsta slödder som fanns på den tiden, falskmyntare och bögar, spioner och kanaler, katoliker och mördare. Han var inte rädd för att utmana hela världen. Det måste sluta illa. Han angavs, precis som jag blev angiven, och hamnar man i rättsmaskineriet är man redan krossad. Hade Marlowe hamnat i det hade han blivit hängd som John Penry, hans själsfrände, som var lika orädd. Jag ger er inte mera rätt än att jag bekräftar att jag inte kan förneka er hypotes. Som hypotes är den oantastlig, men den kan aldrig bevisas i verkligheten.

Boken har kommit ut och kan inte tas tillbaka. Låt den vara. Låt namnet Shakespeare få säkerställa den. Det är kanske den finaste bok som begåvats det engelska språket, och namnet Shakespeare garanterar dess säkerhet. Han var en solid affärsman som alla kunde lita på, han svek aldrig ett uppdrag, en plikt eller en vän, han var en trygghet för alla som kände honom, och den tryggheten håller alla Marlowes och andras kontroverser på säkert avstånd. Låt honom vara. Det är bäst för boken, för England och för det engelska språket.”

”Marlowe begrovs levande. Får då ingen gräva upp honom igen till det liv som han förtjänar?”

”Jag ger er fria händer att försöka, men ni kommer aldrig att lyckas. Mysteriet är där och lever för evigt, men mysteriet som sådant är utan namn. Shakespeares namn är bara fåfänga, liksom alla namn. Det riktiga namnet på mysteriet och verket är inget namn och därför allt utom fåfängt. Vi har skapat en bok för alla tider, men vi är egentligen ett helt kollektiv, som aldrig kan namnges utan att någon blir bortglömd. Vi deltog alla i skapandet av dessa pjäser, vi tänkare och filosofer som älskade teatern och levde för den. Kungens fördrivning av mig från London förde det goda med sig att vi i lugn och ro kunde samla denna bok tillhopa. Jag har aldrig kunnat skriva så mycket som nu under min exil, och det ämnar jag fortsätta med till min död. Äntligen får jag arbeta. Tacka kungens skändlighet för det. Jag är nästan lycklig.”

Och jag förstod honom. Han ville bli lämnad i fred med sitt arbete. Jag hade vidrört ett känsligt område, han hade reagerat med smärta men samtidigt låtit mig förstå att det verkligen handlade om ett mysterium som dock borde lämnas i fred och vårdas som det mysterium det var.

Kalender, januari 2011.

- 3 John Sturges 100 år, en av Hollywoods bästa regissörer.
- 5 Alfred Brendel 80 år.
Robert Duvall 80 år.
Diane Keaton 65 år.
- 9 Joan Baez 70 år.
Susannah York 70 år.
- 10 50 år sedan Dashiell Hammett gick bort.
- 14 Faye Dunaway 70 år.
- 19 Dolly Parton 65 år.
- 21 Placido Domingo 70 år.
100 år sedan det första Monte Carlo-rallyt.
- 22 Sir Francis Bacon 450 år.
- 24 Nastassja Kinski 50 år (Polanski's "Tess of the d'Urbervilles".)
- 26 100 år sedan premiären på Richard Strauss' "Rosenkavaljeren".
- 28 Alan Alda 75 år ("M*A*S*H").
450 år sedan ediktet av Orléans lagstads gade samvetsfrihet (Caterina de' Medici).
- 29 Bernard Herrmann 100 år, musik till många framstående filmer.
- 30 Gene Hackman 80 år.
80 år sedan premiären på Chaplins "Stadens ljus".
50 år sedan president Kennedy lanserade Fredskåren.

Åtteresan, del 7: Nya vänner i Athen

Om man skulle ge sig på en sorts summering av doktor Sandys svidande svada, skulle kontentan ungefär kunna koncentreras till fyra punkter:

1. Den kapitalistiska rovgirigheten måste upphöra. Man kan inte i all oändlighet fortsätta att missbruka naturen och hennes resurser för snöd vinnings skull och fåfängan att omge sig med mer än man behöver av ren nöjeslystnad, praktlystnad och onödig slöserikonsumtion.

2. Befolkningsexplosionen måste hejdas, och världsbefolkningen måste minska. Detta är ett måste om världen och naturen skall kunna överleva.

3. Naturen måste skyddas och ekosystemen måste bevaras, om livet skall kunna bestå.

4. Man måste lämna fossila bränslen därhän och övergå till rena energiformer, typ solenergi (källan till 90% av all energi på jorden) och vindkraft först och främst. Vattenkraft borde komma först i tredje hand, då de flesta dammar är lika miljöförstörande som energialstrande, hur ren den energin än är.

Dessa fyra punkter måste genomföras. Annars ser det direkt illa ut för framtiden, mänskligheten och allt liv över huvud taget. Och den viktigaste förutsättningen för att det skall kunna lyckas är att krig till varje pris måste undvikas.

Doktor Sandy introducerade en ny vän för mig som hette Andreas. Han var filosof och uttalad sådan och representerade något helt nytt för min erfarenhet, nämligen en rent filosofisk-mystisk-esoterisk inriktning hos de unga. Doktor Sandy trodde jag kunde få utbyte av honom då han som så många unga var en Internetvirtuos. Han tillhörde en filosofisk grupp på Facebook som omfattade mer än 25,000 medlemmar, som alla hade samma inriktning: dyrkan av det sköna och av kärleken, avståndstagande från politik och den etablerade samhällsordningen och ett direkt ställningstagande mot all fascism, nynazism, rasism och varje form av högerextremism. Vänsterextremismen ansågs mer eller mindre vara död i världen och kanske ersatt av denna sundare och mer livsdyrkande nästan hedonistiska antipolitiska, antireligiösa, helt sekulära men mycket filosofiska och

djärvt experimenterande nästan idealistiska rotrörelse, som tydligen hade börjat i Tennessee men vunnit global uppskattning och efterföljelse.

Jag fascinerades av detta fenomen just för att det var så uttalat filosofiskt (filosofi = visdomskärlek) och som i Grekland direkt framstod som en fortsättning på antikens filosofiskolor med inslag av mysticism och magi. Jag hade känt några sådana i Sverige, som till och med varit insatta i kabbala, men denne Andreas pekade direkt mot framtiden och lovade något helt nytt.

En annan ny vän dök upp i Plaka. Jag var på väg ner från Akropolis när en liten äldre dam sade något till mig på grekiska. Jag beklagade genast på engelska att jag inte kunde grekiska. Hon förklarade då på engelska, att en skylt på husväggen betecknade en lekplats för barn, och runt omkring oss överallt satt det cafégäster hos tavernan Dioskurerna, inte ett bord var ledigt, och gästerna var alla, som hon mycket riktigt påpekade, som barn.

Vi fortsatte konversationen, och det visade sig att hon bodde i Stockholm och kunde svenska, fast hon egentligen var polska och mest behärskade franska. Hon hade varit gift många år i Sverige och haft en fin villa på Älgö, tills hennes man hade svindlat henne, rymt utomlands med en iranska, sålt både villan på Älgö och villan på Rivieran och bestulit henne på en miljon. Samtidigt hade hennes son ramlat ner från fjärde våningen och nästan brutit nacken av sig för tjugo år sedan men var nu så pass återställd att han kunde översätta en bok som hon skrivit på franska om fenomenet Anafiotika.

Anafiotika är en liten by vid sidan av Akropolis, som byggdes av hantverkare och arbetare från en ö i Egeiska havet, som hämtades till Athen för att de skulle hjälpa till med att återställa Akropolis. De tog med sig allt från sin ö, sina traditioner och konster, sina hantverk och särpräglingar, och byggde upp sin egen by i skuggan av Akropolis, som finns kvar intakt än idag. Den får inte röras, intet hus eller tomt kan köpas eller säljas, utan de kan bara ärvas. Därför är det alltjämt idag mest ättlingar till hantverkarna från ön som lever där. Den är helt skyddad från resten av staden, intet av dess brus hörs upp dit, och luften är alltid frisk. Där bodde Ilona, min dam, inbjuden av en av byns skulptörer, under en längre tid och skrev byns sällsamma historia. Boken finns redan på franska och polska, och nu har hennes son översatt den till svenska. Det fattas bara en svensk förläggare, som blir svår att hitta, då hon vill tjäna pengar på boken, då hennes ekonomi efter katastrofen knappast varit vattentät, och då hennes svenska pension efter recessionen krympt betänkligt.

Hon var 72 år gammal och aktiv på Facebook, vi bytte adresser, och jag inbjöd henne till språkvännerna "Amici linguarum", då hon kunde så många språk: polska, franska, svenska, engelska, grekiska, med mera. Hennes dotter var dessutom översättare och tolk mellan de flesta av Europas större språk. Hennes efternamn var iögonfallande nog Jagiello, alltså samma som den gamla polska konungaätten (som Johan III:s drottning Katarina Jagiellonica). Kunde hon ha kungligt påbrå? Ingenting var omöjligt i Grekland.

Under dagen hade jag också konfererat med Italien om min vidare resa. Paola väntade mig när som helst i Verona, Sergio och Silvia skulle resa till Marseille över helgen, och Paolo i Lucca hade skilts från sin Valentina för fyra månader sedan men var redo att ta emot mig. Även han kunde sägas ha någon del i den nya unga filosofiska orienteringens generation. Dock skulle det bli strejker i Grekland på tisdag, så det var möjligt att jag fick uppskjuta min avresa till onsdag.

Under dagen hade det varit fri entré för alla till Akropolis. Jag hade begagnat mig av tillfället och kunnat närmare skärskåda renoveringsarbetenas framåtskridande. Nästa hela den norra långa väggen av Parthenon var nu återställd, och man arbetade nu mest med Propyléerna och det lilla Niketemplet. Äntligen började det märkas att restaurationsarbetena på Akropolis faktiskt gick framåt.

(I nästa nummer: *Sista dagarna i Athen.*)

Katastrofresan, del 4: Nederlaget fortsätter

När jag vaknade första gången i Dharamsala efter min bästa natt hittills (– i Manali sov jag alltid dåligt,) ösregnade det. Bara för sakens skull gick jag ändå på en liten promenad uppåt men kom inte långt. Efter en frukost i byn klockan 8 slutade det regna, så jag beslöt att göra ett nytt försök för att komma lite längre. Av gammal vana fortsatte jag och kom ändå upp till Triund på 3000 meter utan regn. Detta var min första lyckade *trek* i bergen under hela denna resa – på 10-e dagen! Men sedan började det naturligtvis regna igen, men det var ljuvligt att återse mina gamla bergsvänner där uppe. Även Lakkas café vid *Snowline* lovades vara öppet, och det vore intressant att våga ett försök dit i morgon.

En engelsk familj satt i ett av caféerna på vägen ner och hade varit i Ladakh när katastrofen inträffade. De hade klarat sig med ett nödrop – just då hade de varit ute och kamperat mellan Spituk och floden, och deras guide hade varit mycket orolig över den stigande floden och de överhängande klipporna, som kunde lossna i det ihållande regnet, men lyckligtvis hade ingenting hänt. I det ihållande regnet hade hela busstationen, televerket, sjukhuset och andra livsviktiga byggnader spolats bort eller fyllts av lera. Med sina två barn ville de inte delta i det uppsplitande räddningsarbetet i Choglamsar, men de hjälpte till med att rensa sjukhuset från lermassorna. Det krävdes 200 man i flera timmar för att befria den första våningen från ett två decimeter tjockt lager av lera.

Jag försökte få ett tidigare flyg hem. Vi försökte med Finnair, men min biljett var inte ombokningsbar. Vi försökte med andra flygbolag, men det billigaste vi fann var *Austrian Airlines* den 26 augusti för 5000 kronor, enkel resa. Om jag satsade på det skulle det inte bli fler resor i år.

Kort sagt, nederlagens tid var inte förbi, och dagens nyheter från Finnair och de ihållande regnen var inte precis upplyftande nyheter. En möjlighet vore att resa ner till Delhi och böna hos Finnair. Om det blev nej ändå måste man sedan resa tillbaka till Dharamsala igen efter ännu ett nederlag. I Ladakh nådde dödssiffran 200 medan 400 fortfarande saknades. Och vägen från Manali till Leh var fortfarande stängd redan vid Rohtangpasset. Några kashmiris anbefalldes mig att fara till Ladakh via Srinagar. Det var också ett alternativ, liksom *Austrian Airlines* den 26-e. Min agent bad mig hålla kontakten, i fall något skulle dyka upp. Också med Finnair, det billigaste, kunde jag få en enkel biljett tidigare för mer än vad tur- och returresan hade kostat... Folk älskar att sko sig på andras katastrofer.

Jag återupptog förhandlingarna nästa dag. Det visade sig, att jag kunde få en plats hos Finnair på fredagen relativt billigt. I så fall måste jag bryta upp plötsligt utan att ha hunnit köpa presenter och böcker och utan att hinna säga farväl till någon. Det gick inte. Jag presenterade för min agent tre fullgoda argument för att Finnair skulle bereda mig plats tillbaka utan extra kostnad: 1) Jag kom från katastrofens Ladakh, 2) dess katastrof var värre än tsunamin 2004, och 3) jag var trogen kund hos Finnair sedan 2006. Jag bad honom fortsätta underhandla med Finnair på egen hand och lovade komma tillbaka till kvällen.

När jag så öppnade mina mail väntade ett svar från min vän i Leh, som hävdade att vägen från Manali nu var öppen... Kunde man tro på det? Han måste ju veta. Jag försökte få uppgiften bekräftad, men nätet hade inga nyheter om saken sedan 22 timmar...

Även om vägen verkligen var öppen var det tveksamt om jag skulle orka resa tillbaka till Manali och ta mig över den stora Himalayatröskeln till Ladakh, då min resemoral sjunkit till botten. Man hade den kraften som entusiastisk nyanländ från Norden, och konsten att få något gjort i Ladakh var att komma så långt som möjligt de första dagarna. 10 dagars strapatser och motgångar hade reducerat den kraften till ett minimum, men om Finnair skulle vidhålla sin omänskliga attityd var det ändå det bästa alternativet.

Emellertid fortsatte katastroferna och nederlagen som i en ond cirkel. Nya ösregn bröt ut, det skvalade hela natten till fredag den 20-e, och klockan 4 bröt oväder ut även i magen: total diarré, som lämnade mig kraftlös. Och på morgonen var det ovisst om man alls kunde ta bussen till Manali längre, då det hårda regnandet kanske brutit sönder vägen. Hur såg det i så fall ut vid Rohtang?

Det blev ingen Triundpromenad den morgonen, regnet ville aldrig upphöra, och det var bara att vila och vänta och ha utomordentligt tråkigt, känna sig misslyckad och vara övermåttan deprimerad.

(I nästa nummer: *Islossning.*)

Rekordresan, del 11: Paradoxen.

Vädret blev tyvärr inte bättre, och när det inte är något vidare är det ganska förfärligt i Darjeeling. Fukten tränger in överallt med förlamande verkan, råheten är gastkramande, och när man varken får se solen eller Kanjenjunga är hopplösheten total. En dag kunde man härda ut, men redan andra dagen tröttnade man på att ständigt gå och frysa.

Johannes skulle vidare till Kalimpong, och det var möjligt att han skulle uppsöka mig igen i Darjeeling när jag kom tillbaka från Sikkim efter en vecka.

Efter den frysande råheten kändes det gott att fara vidare igen, men någon utsikt fick man inte på den kanske vackraste vägen i Indien från Darjeeling till Gangtok, då dimman och molnen höljde allt.

Gangtok var värre än någonsin med sitt trafik kaos, där alla ständigt tutade vilt på varandra liksom i hela Indien, och sträckorna att gå mellan de olika jeepstationerna, som ständigt flyttas längre bort från varandra, var längre och tyngre än någonsin.

Vid den norra jeepstationen för norra Sikkim hade jag dock turen att genast få en jeep. Resan upp till Gangtok hade komplicerats av en äldre dam med later, som propsade på att få ta min plats, och av en indisk turist från Sydafrika, som på vägen tappade sin flygbiljett tillbaka hem.

Det finns en betydande indisk minoritet i Sydafrika, Gandhi var ju mycket aktiv där bland dem vid förra seklets början, och denne man var hemma från en ö utanför. Han hade landat i Delhi och tyckte inte alls om staden men hade ändå stannat där i två veckor för att vänja sig vid sin familjs ursprungliga hemland. Han talade inte hindi men god engelska.

I Gangtok skulle han bara stanna några timmar för att sedan genast igen återvända till Darjeeling. Han hade bara två veckor på sig, så han kunde inte hinna med allt, men han ville ändå till Simla, Manali och Dharamsala och frågade mig till råds om hur man reste dit.

Vid gränsstationen Rangpoo upptäcktes det att han tappat sin flygbiljett. Följaktligen fanns det ingen jeep kvar när jag kom ut från passkontoret efter att ha fått mitt Sikkimtillstånd stämplat, men jag lyckades spåra den till ortens finaste och kanske enda hotell. Jag kunde inte förstå vad man i Rangpoo kunde göra åt en förlorad flygbiljett, men saken löste sig: det visade sig att han hade malplacerat sin flygbiljett i fel ficka.

Redan före mig var jeepen fylld med elva personer, och jag blev den sista. Under resans gång tillkom ytterligare tre. Precis som upp till Darjeeling var vägarna i sämre tillstånd än någonsin, och vi fick flera gånger stanna för att vänta ut grävmaskiner, ångvältar och bulldozers. I Darjeeling hade man tröttnat på att ledningen i Calcutta aldrig gjorde något för att reparera vägarna, varför man tagit saken i egna händer – det hörde till den politiska autonomirörelsen. Sikkim var ju redan en autonom provins, men där fanns det ännu mer att göra, och det såg illa ut för möjligheten att kunna hålla takten med hällregnens och jordskredens systematiska men helt naturliga sabotageverksamhet.

Värre var det dock att den unge mannen bredvid mig envisades med att hantera sin hjärntumörsmonitor (mobiltelefon) till att spela hamrande skräpmusik. När jeepen upptog en extra passagerare, en ung moder med ett barn, beredde jag generöst plats för dem som barriär mot skräpmusikfantasten, som en välbehövlig vägg däremot, men tror ni inte att denna unga dam i sin tur också tog fram sin mobil och satte på skräpmusik, som hennes lilla dotter fick sitta och hålla i tills hon somnade. Dessa båda skräpmusikdiggare var inte alls störda av varandras helt olika dunka-versioner i olika takt och tonarter, medan de inte hade en aning om vilken tortyr de utsatte främlingen bredvid för.

Sålunda kom man rådbråkad och mörbultad fram till Phudong i dimmig och rött ruskväder, men där var åtminstone lyckligtvis allting som vanligt. Jag fann min pålitliga tibetanska värdinna i köket, där jag tacksamt slog mig ned mitt i stöket bland alla husgeråden och en febril verksamhet vid spisarna för att föda ett skrymmande antal bengaliska turister i matsalen utanför, medan hon beredde mig min bästa lunch under resan hittills: en överdådig bankett med ris, grönsaker, kyckling och sallat med utomordentligt Sikkimte och frukt efteråt. Det kunde inte bli bättre.

Bara vädret kunde bli bättre. Som det nu var var det i sorgligaste laget, och vi hade haft en del regn på vägen upp. Hela första hälften av resan hade vädret varit för gott för att i längden kunna vara sant utan knappt ett moln på himlen, medan de personliga besvikelserna efter Dharamsala hade varit många och stora, särskilt i Naini Tal, som skulle ha varit första halvlekens clou, medan Darjeeling mötte en med avskräckande förödande trist och dåligt väder, (jag hade ännu inte fått se en skymt av Kanjenjunga, inte ens från Tiger Hill,) men desto större mänsklig gemenskap, vänlighet, värme och hjärtevärmade tillmötesgående, och särskilt så fjärran från allt vad civilisation heter i norra Sikkim i Phudong, där den digitala stressvärlden helt enkelt inte existerade.

Klockan fyra gick jag i det dystra och blytungta vädret upp till klostren Phudong och Labrang för första gången utrustad med ett paraply i Indien den här gången, och det var något av min mest njutbara tur i Indien hittills under denna resa. Friden var total, men den mest berikande faktorn var Sikkims egenskap av Indiens och kanske världens största botaniska trädgård. Skönheten därav med denna överväldigande rikedom och mångfald av blommor och dofter i en prunkande djungel är så smäktande, att man bara av hela sitt hjärta ville be naturen återerövra hela världen från människans rovdrift och miljöförstöring. Naturen är så mycket mer än människan, som egentligen bara är en förödande parasit på naturens skönhets gränslöshets generositet.

Detta var fredagen den trettonde november, Robert Louis Stevensons födelsedag och Vittorio de Sicas dödsdag.

(I nästa nummer: *Vidare västerut.*)

Resan till Phuktar, del 13: Johannes bekännelse.

På eftermiddagen såg jag att det satt folk på terrassen till Shangri La, så efter att jag tagit en lång nödvändig (kall)dusch för att få av mig den värsta smutsen begav jag mig dit för att se om stället ändå levde trots allt.

På terrassen satt ett vackert och intagande italienskt par från Milano, så jag blev kvar där. De var första gången i Indien, och jag kunde glädja dem med att avslöja alla hemligheter och väsentligheter med Indien, Himalaya, buddhismen och hinduismen, Tibet, sikherna och muslimerna och allting annat. Jag lyckades få min traditionella *thentbuk* där, men den var mager. Av värdfolket var bara barnen hemma, den äldsta flickan på högst 12 år stod för hela hushållet och köket medan några småbarn stökade. Föräldrarna, berättade italienarna, hade rest av och an för att köpa nya fönster åt stället. Maten tillagades i källaren. Barnens stökiga sovrum tjänade som kök.

Efter en mycket god natts sömn för alla parter i det stabila torra kalasvädret vaknade man i den kalla ottan *fit for fight*. Här är min summering av Johannes senaste intryck:

”Med Dalai Lama diskuterade vi mest nomadernas situation i Tibet. Detta var anledningen till hans största lidande just nu. Kineserna har fått för sig att samla ihop alla nomader och samla dem i byar för att få dem ’civiliserade’, men dessa byar är koncentrationsläger där nomaderna drivs till förtvivlan och dryckenskap i brist på frihet och verksamhet. Detta är det grymmaste man kan göra åt en människa. Nomaderna är världens friaste människor, de lever bara för att få vara fria, och om denna frihet berövas dem är de lika förlorade som vingklippta örnar. Till detta kommer också den religiösa aspekten.

All religion kommer av naturen, vistelse i naturen och umgänge med naturen. Det är naturen endast som inspirerat mänsklighetens högsta religiösa uttryck, som Moses i öknen med Sinai-euforin, som Muhammed på sina karavanutflykter, som Jesus umgänge med himmelen och som de buddhistiska klostrens situationer bara vid de mest natursköna platser med de mest hänryckande utsikterna, liksom de grekiska teatrarna, som uteslutande var friluftsteatrar. Att beröva en människa som en nomad denna direktkontakt med naturen borde rubriceras som det grymmaste tänkbara av alla brott, då det är grymmare än döden, då det angriper och dödar själen mer än antastar kroppen, men följden blir vanligen dödlig sjukdom eller, som i många frihetsberövade tibetanska munkars fall, plötsliga hjärtattacker till följd av brustet hjärta.

Jag ber dig att än en gång anteckna Kinas brott mot mänskligheten så som jag ser dem.

För det första är det den massiva miljöförstörelsen av hela centrala Kina initierad av Mao och sedan konsekvent ledd och förvärrad av kommunistpartiet. I delar av Kina ser man aldrig mera himmelen då smogen aldrig lyfter, och alla människor där är som apatiska zombies, i bästa fall arbetande maskiner tills de dör, vilket Kina helst vill ha alla till.

Sedan är det den långa litanian om politiska brott i först och främst den etniska rensningen av Manchuriet, där manchurierna reducerats till en procent, i Öst-Turkestan, de turkiska uigurerernas land, varifrån turkarna ursprungligen kom för 1500 år sedan, där uigurererna reducerats till en minoritet, i Tibet, där Kina överlagt och metodiskt försökt utrota en hel kultur genom massiv nästan total förintelse av alla kloster, skolor och tempel utom skrifter och nationalidentitet genom att omvandla hela Tibet till ett fängelse och koncentrationsläger för alla som försökt bevara sin frihet, varför det enda alternativet för dessa varit att utrymma landet och prisge det åt den kinesiska universalförstörelsen; i Kambodja, där Mao Zedong backade upp Pol Pot-regimen med Sydostasiens mest omfattande folkmord som resultat, i Burma, där Kina alltjämt håller världens nästvärsta skräckdiktatur om ryggen, i Nordkorea, världens skurkdiktatur nummer ett, som bara kunnat existera genom Kinas stöd, samt i andra skurkdiktaturer som Sudan, Mugabes Rhodesia, i Iran och Pakistan där Kina stått bakom deras kärnvapenprogram vilka ekonomiskt utarmat dem som länder, för att nämna några typiska exempel.

Men Kinas värsta brott mot mänskligheten är mot dess egna medborgare. Mao Zedong hade slutligen omkring 100 miljoner kinesers onaturliga död på sitt samvete och struntade i det, då han ansåg det kinesiska folket som något man kunde slösa obegränsat med. Genom den forcerade industrirevolutionen, som blev ett katastrofalt fiasko, genom den vanvettiga jordbrukspolitiken som hade utrotningen av sparvar på programmet med insektsinvasioner som resultat samt tvångsodling av vete i Tibet som slog helt fel vilket bara ledde till massvält över hela Kina och de ockuperade Tibet och Turkestan med 43 miljoner offer, och som tvingade många kineser till kannibalism – ett inte ovanligt fenomen i kommunistdiktaturer – och med den absurda vattenpolitiken med miljökatastrofer som *Three Gorges Dam* som resultat, har Kina gjort sig till det värsta inrikespolitiska skräckexemplet i historien. Människan kan inte gå emot naturen utan att

det hämnar sig. Hennes enda val är att samarbeta med henne och låta sig undervisas av henne. Kinas kommunistparti har genomgående bara gått emot naturen och visat sig som historiens värsta fiende till allt naturligt, främst friheten och den naturliga rätten till ett naturligt liv.”

”Skulle du alltså sätta likhetstecken mellan hebréernas och muslimernas Gud, Jesu himmelske fader, den panteistiska inspirationen till buddhisternas kloster och grekernas teaterföreställningar, och så vidare?”

”Kärt barn har många namn. Hebréernas ursprungliga namn på sin ’Gud’ är ’den som är’, många greker kallade kraften för omväxlande ’naturen’, ’försynen’ och ’ödet’, buddhisterna tillber ingen gud men har övertagit hinduernas universalism som också är Lao Tses, alltså betraktelsen av universum och allt liv som en enda organisk enhet, de fria indianerna var knappast gudliga eller hedniska men levde dock i ständigt umgänge med ’den store anden’ – ja, Christian, jag skulle vilja påstå med tvärsäkerhet att allting handlar om exakt samma sak. Jag skulle dock inte vilja kalla detta odefinierbara för organiskt men dock som anden bakom allting, osynlig, abstrakt, otillgänglig, hopplöst gåtfull och obegriplig men desto mera närvarande, kraftfull och verksam. Allt som vi upplever med sinnena är bara ytliga manifestationer därav, och det behövs andlig medvetenhet för att kunna närma sig den.

Därför är jag som teolog totalt självförnekande. Jag vill inte lämna något spår i historien, ingen anteckning i livets gästbok, ingen stupa över mina ben, helst inget konkret vittnesbörd om mig alls om något av min verksamhet, ty som osynlig och okänd och med bara själens och moralens kraft kan jag få desto mera gjort, som jag skulle förlamas om jag fick någon reell makt. Det är det sista jag vill ha. Hellre dör jag. Låt mig verka effektivt och desto mer i det tysta och osynliga utan några spår, och jag skall gärna arbeta ända tills jag stupar och dör. Låt mig sedan bara försvinna och vara försvunnen tills jag kommer tillbaka.”

(I nästa nummer: *Alchi-experimentet*.)

Nya lektioner i Zanskar, del 23: Farväl till bergen.

Johannes begav sig vidare i gryningen, och jag begav mig upp mot Triund trots de molniga skyarna. Redan i början av uppstigningen började det regna. Det regnade sedan hela vägen upp och var kallt. Flera gånger måste man stanna och tveka inför att fortsätta i detta tröstlöst trista väder eller inte, men varje gång beslöt man att fortsätta lite till, och så var man uppe.

Min unge vän från Bihar hade haft en fruktansvärd natt där uppe. Han berättade att blåsten hade kommit med full kraft från norr, och han trodde hela hans hydda (hopfogad av plastsjok, tältduk, rep och pinnar) skulle blåsa ut över kanten. Lyckligtvis hade bara ett rep slitits av, men det hade varit nära ögat.

Bergen var fullkomligt snötäckt, och det var precis som om vintern redan börjat – den 6 september. Att fortsätta vidare upp mot *Snowline* med stigen sumpigare än någonsin och kanske vadande i snö var inte att tänka på. Det var bara att gå ner igen, och sedan regnade det hela vägen ner också. Ändå mötte man en del hurtiga frisksportare på väg upp, en ung man till och med i T-shirt och utan paraply, och även gamle Lakka från *Snowline* var på väg upp för att stanna där.

När man väl kom ner upphörde regnet, och på eftermiddagen kom solen fram, så att man äntligen kunde sitta och njuta av kaffe med *brownie* på Nick’s café’s stora öppna veranda.

Dalai Lamas äldre bror hade plötsligt avlidit i sitt hem i Amerika, varför alla butiker i Dharamsala plötsligt stängde för att respektera sorgen, varför alla mina uppköp (av

böcker och presenter hem) helt kom av sig. Det var dessutom lördag, och vem visste vad som skulle vara öppet på söndagen?

Clay var en liten mexikan som jag stötte samman med på Nick's café då vi tvingades dela bord under oväderskvällen då allt inomhus var fullsatt. Han var gränslöst pratsam medan hans fru i lika hög grad var tystlåten, så de kompenserade mer än väl varandra. De var gifta men barnlösa, då de var alltför upptagna med att leva och resa för att hinna ha något familjeliv. De hade just kommit ner från Pakistan, Baltistan, Karakoram och K2 och var mycket ivriga med att samla information om Manali och Ladakh, så att jag var *gefundenes Fressen* för dem.

Han hade varit helt betagen av höglandet i Pakistan, där 7000-meterstopparna var lika vanliga som alper i Schweiz och där livet, mentaliteten och folket var helt annorlunda från det indiska Himalaya. Där fanns ingen reguljär busstrafik, utan det enda framkomstmedlet var tummen – man fick lifta sig fram hela vägen från Gilgit norrut. K2 var inte alls något imponerande berg. Det var bara en topp omgärdad av ett batteri av andra toppar, där K2 dock stod för sig och var något högre och spetsigare. Clay medgav att det var ett farligt berg, då ingen kunde förutse vad det kunde hitta på i gränslöst nyckfull försåtlighet. Att bestiga K2 var bara dumdristik fåfänga, medan det gränslösa bergslandskapet där omkring med hela Karakoram, Baltistan och Rakaposhibergen från Gasherbrum och Masherbrum till Nanga Parbat var en fullkomligt hänförande sagovärld av skönhet utan motstycke. Det var i detta land som det ännu förekom blonda blåögda ättlingar till Alexander den Store och hans makedonier och som en av Kiplings allra bästa rövarhistorier, "Mannen som ville bli kung", handlar om. Det förekommer ingen turism, utan allt är vilt och otillgängligt.

Johannes bekräftade Clays uppgifter då han vid flera tillfällen frestats att närmare undersöka det. Han menade, att det landet, om något land i världen, kunde det vara värt att förlora sig i och försvinna i.

Clay visste inte, att dalen österut från K2 småningom utmynnar i Nubradalen tio mil längre nedåt. Ännu långt inne på Pakistan-ockuperat område förekommer det lamaistiska tempel och kloster.

Med Johannes hade jag också diskuterat mitt tandläkarbesök, och han hade bara gott att säga om den tandläkaren. "Han arbetar snabbt och effektivt, gör precis bara vad han skall, är sakligheten själv och är noga med att låta patienten veta allt vad han tänker om patientens tänder. En bättre tandläkare kan du knappast få i Indien."

Tandläkaren hade också påtalat det väsentliga med, att varje naturlig del av kroppen är omistlig, så långt det går, inklusive tänder, blindtarm, hårväxt och naglar. Därför bör man aldrig klippa sig mer än nödvändigt (hår, naglar och skägg av enbart praktiska skäl) och aldrig dra ut en tand förrän det visar sig nödvändigt, då alla tänder i munnen behöver varandra för käkarbetets jämvikt och balans – inklusive visdomständer.

"Därför klipper jag mig så sällan som möjligt," sade Johannes, "liksom alla fria tibetaner."

Därmed är det inte så mycket mer att tillägga. McLeod Ganj invaderades dessa dagar av en zigenarmarknad, som helt fyllde och täppte igen den ena av McLeods gator med rena syndafloder av skräp och krimskrams, mest kinesiska barnleksaker och billiga fruntimmersprydnader, samma bjäfs i stånd efter stånd längs hela gatan, som om firandet gällde monsunens äntliga avslutning, som dock när som helst kunde börja blåsa och forsa igen med förödande åska och blixtrar som på ett ögonblick kunde ställa till med fullständig oreda längs hela gatan och förvandla hela cirkusmarknaden till ett enda oframkomligt kaos av lös bråte...

Sista morgonen gick jag upp till Triund och *Snowline* igen för ett sista farväl till bergen. Jag hade nästan bjudit dem ett huvudsakligt farväl vid passerandet av Rohtang, när jag lämnat Ladakh och Lahaul och de stora bergen bakom mig, men de små bergen återstod. Vädret var inte vackert men i varje fall fritt från regn. Min unge vän från Bihar

bjöd mig på citronte till avsked, som han vägrade ta betalt för, medan jag lovade att försöka hitta ett par bättre skor åt honom i Sverige till nästa gång.

Därmed var fortsättningen på resan redan inledd, om 50 dagar skulle jag vara tillbaka här i Dharamsala och McLeod med förhoppningsvis ett par ordentliga skor åt bergsvaktaren. Det var bara att se fram emot och längta efter nästa mugg undergörande citronte uppe vid Triund i bättre väder med helst just det välgörande solsken som man bara finner i Himalaya och ju högre upp, desto bättre.

(I nästa nummer: *Avslutning.*)

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

<http://clanciai.webblogg.se>

<http://www.poeter.se/poetHome.php?writerId=7222>

<http://www.poetbay.com/poetHome.php?writerId=1057>

God fortsättning!

önskar redaktionen,

Göteborg efter Trettondagen 2011.